

JUDITH EYKELENBOOM

BIEFSTUK

2016 Prometheus Amsterdam

HUYGENSPARK

1

Toen mijn moeder een digitale camera van mijn vader cadeau kreeg omdat hij iets goed te maken had, mocht ik haar oude toestel hebben. Het was een Canon uit de jaren zeventig, zwaar in de hand, met een stalen kettinkje om haar aan je nek te hangen. Er hoorde een zwart leren koffertje bij, gevoerd met rood, vaal geworden vilt. Vanaf het moment dat ik wist hoe het werkte, maakte ik overal foto's van.

Ik maakte een foto van mijn zusjes ribben, vlak voordat we op moesten staan, als zij nog sliep.

Ik maakte een foto van mijn moeder die hoogzwanger een sigaret rookte.

Ik maakte een foto van mijn vader die op een eenpersoonsmatrasje in zijn atelier lag te woelen.

Maar ook: foto's van half geverfde deuren, het gat in

het houtwerk in de woonkamer, aangebrand eten, de schone was die buiten hing met alle sokken in paartjes netjes naast elkaar, de wc-deur die op slot was, de gedekte tafel waar een bord te veel op stond, mijn schoolboeken met uitgescheurde kaften, de verhuisdozen met gestolen spullen die nu voor het Leger des Heils waren, de vieze vaat, de schone vaat, de hamer onder mijn bed. Het was of ik altijd op zoek was naar bewijs.

De rolletjes jatte ik bij de HEMA. Ik was daar heel handig in. Met een nagelknipschaartje in mijn jaszak liep ik de winkel in, doelbewust nam ik de roltrap omhoog, waar zich naast de klantenservice de fotoservice bevond. De rolletjes hingen recht tegenover de balie aan een stalen rek, zoals kostbaarheden in een winkel altijd in het zicht zijn. Omdat ik vond dat ik recht had op die rolletjes, kon ik het me veroorloven keer op keer onder toezien oog van de medewerkers de verpakking open te knippen en de rolletjes in mijn zak te steken, zonder dat ze daadwerkelijk begrepen wat ik aan het doen was. Meestal nam ik daarna de verpakking mee naar beneden, om in een bak met afgeprijsde sokken te dumpen.

Ik ben nooit gepakt.

Misschien heb ik wel honderd rolletjes volgeschoten, allemaal films waar zesendertig foto's op konden. Ik bewaarde ze zorgvuldig in een schoenendoos die ik telkens een andere plek gaf. Dan weer onder mijn bed, dan weer achter in mijn kledingkast, of op de vloering tussen de kampeerspullen. Ooit moest het bewijs worden geleverd. Wie zou anders kunnen bevestigen dat die schone was daar echt op die manier gehangen heeft?

In het begin vond mijn vader het geweldig dat ik plotse-
ling interesse toonde voor fotografie. Het was namelijk
iets waar hij zelf verstand van had, zodat hij zijn rol als
vader nieuw leven in kon blazen. Hij was de leraar en ik
de leerling. Zolang ik niet wist hoe het toestel werkte,
ging dat goed.

Eigenlijk was het heel simpel, maar omdat hij waar-
schijnlijk voorvoelde dat hij me daarna kwijt zou zijn,
deed hij zo lang mogelijk over het verstrekken van de in-
formatie en bracht hij het zo ingewikkeld, dat me vaak
het gevoel overviel dat fotograferen een mysterie was
dat ik nooit zou kunnen ontrafelen.

We oefenden op stillezens op zijn reclamebureau. Dat
leek hem de aangewezen plek. Iedere dag fietste ik er na
schooltijd naartoe. Hoewel hij erop stond dat ik naar
hem toe kwam, had hij nooit direct tijd voor me. Hij liet
me dan een halfuur in het halletje wachten, waar Rode-
rick, zijn compagnon, me thee bracht en uithoorde over
mijn moeder. Altijd dezelfde vragen: hield ze het nog
vol? Had ze hulp nodig? Kon hij iets voor haar beteke-
nen? Kon ik haar de hartelijke groeten overbrengen? Ik
blies in mijn thee, nam kleine slokjes waar ik mijn verhe-
melte alsnog aan brandde en hoopte dat mijn vader snel
zou komen.

‘Zo, er is weer iemand die iets komt halen.’ Mijn vader
stond rood aangelopen in de deuropening – dit keer had
ik zeker drie kwartier op hem gewacht. Roderick had
zich, nadat hij had gemompeld dat mijn moeder een
mooie, krachtige vrouw is, eentje met wie een man zich
gelukkig zou moeten prijzen, geëxcuseerd omdat er te-
gen de stapels werk die tegenwoordig op zijn bureau la-

gen, haast niet meer op te werken viel – er klonk een lichte beschuldiging door in die stapels werk, die Roderick maskeerde met een joviale glimlach.

‘Het was jouw idee.’

‘Waar wacht je op? Alles staat klaar.’

Het kantoor bestond uit twee etages. Op de begane grond stonden in de ene kamer de bureaus van mijn vader en Roderick – tegenover elkaar – en in het andere vertrek werkten de vier mensen die ze in dienst hadden. Alles op die etage was strak. De muren waren spierwit gesausd met als enige decoratie het logo dat mijn vader vijftien jaar (vlak na mijn geboorte) eerder had ontworpen: een vraagteken dat zich op een Escher-achtige manier ontvouwt tot een uitroepteken. Het reclamebureau heette Transformatie.

Boven was het rommelhok, zoals papa het noemde. Het stond vol vreemde attributen, kapotte stoelen en plastic kratten. Ook was er een donkere kamer die nooit meer werd gebruikt. De spoelbakken waren overladen met ordners uit vergeten tijden en vergeelde blaadjes die ooit te veel waren gedrukt. Het was er vochtig en het rook licht naar benzine. Dit was ons werkterrein. In het rommelhok konden we spelen, hoefde mijn vader niet in het keurslijf van directeur.

We fotografeerden op zijn digitale spiegelreflex, omdat we dan meteen het resultaat konden zien. Nu oefenden we op scherptediepte. Mijn vader had een hoek vrijgemaakt en een zwarte doek tegen de muur gespijkerd. Daarvoor stond een paspop, gekleed in slechts een kanten string. Ze stak haar vinger op, of ze iets belangrijks wilde zeggen. Om haar nek was een oranje boa gedra-

peerd. Ik vroeg me af hoe zulke spullen hier terecht waren gekomen.

‘Kijk,’ zei hij, terwijl hij naar de pop wees. ‘Die hoer is net je moeder. Yvette weet het ook altijd beter.’

Hij stelde scherp, maakte een foto en liet me het schermpje zien. De plastic vinger lichtte op uit een zwartoranje waas. ‘Zo moet het,’ zei hij.

Ik vroeg wat hij precies gedaan had.

‘Waar het om gaat,’ zei hij, ‘is dat je de essentie begrijpt. De rest is niet belangrijk.’

‘Als je het me niet uitlegt, kan ik het ook niet begrijpen.’

‘Moet ik het soms voor je uitkauwen?’ Hij begon harder te praten. ‘Ja. Ik wil je wat bijbrengen. Ja. Ik wil mijn kostbare tijd aan je opofferen. Maar kun je dan alsjeblieft een beetje meewerken. Alsjeblieft?’

‘Ik wil alleen maar weten wat je precies gedaan hebt.’ Het kwam er minder krachtig uit dan ik wilde.

Hij zuchtte, beet zijn kiezen op elkaar en legde de camera neer. ‘Goed.’ Hij liep naar de pop. ‘Als je deze hoer ziet, wat valt je dan op?’

Hij liet een stilte vallen, maar het was duidelijk dat hij geen antwoord verwachtte. Meewerken betekende luisteren, hem in alles gelijk geven.

‘Ze heeft zich lekker opgedirkt.’ Hij streek de boa glad. ‘Haar haren mooi gewassen en gekamd.’ Hij aaide haar kale plastic hoofd. ‘En zelfs haar borstjes staan nog fier overeind.’ Hij trok aan het elastiek van de string, om het daarna als een katapult tegen haar heup te schieten. Het gaf een zacht, dof geluid. ‘Maar nu gaan we het hebben over de essentie. Want wáár gaat het om?’ Hij stond er-

bij als de presentator van een quizprogramma die de te winnen prijs toonde: zijn armen enthousiast omhoog, zodat het tot iedereen door zou dringen hoe fantastisch het allemaal was.

Ik keek aandachtig naar de pop, die mij nog even weinig zei als daarvoor en antwoordde: 'De vinger. Het gaat om de vinger.' Dat was makkelijk, want hij had de vinger zelf gefotografeerd.

Hij begon te klappen. 'In één keer goed! Mijn dochter begrijpt het! Mijn dochter begrijpt waar het om gaat!'

Hij bleef klappen, steeds harder, en begon met zijn voeten op de vloer te stampen. Alsof het een totempaal was, danste hij rondjes om de paspop, die met haar vinger naar mij bleef wijzen.

Even abrupt als zijn vreugdedans was begonnen, hield hij er weer mee op. 'Mag ik u bedanken?'

Plechtig gaf hij me een hand. Het voelde of ik was geslaagd voor een examen waarbij ik alle antwoorden had afgekeken. Toch speelde ik het spelletje mee. Dit was een belangrijk moment, voor hem, en daarom ook voor mij. Hij had een dochter die het begreep, die wist wat de essentie was.

Thuis vroeg ik mijn moeder hoe de camera werkte. Het was tot me doorgedrongen dat de lessen in het rommelhok van een heel ander kaliber waren dan we waren overeengekomen, en de drang om eindelijk zelfstandig iets te fotograferen was zo groot geworden dat ik niet wilde wachten op het moment dat mijn vader tijdens zijn grillige lessen per ongeluk nuttige informatie prijs zou geven.

Mama legde me uit hoe ik de sluitertijd moest instellen en hoe het diafragma werkte. Binnen een uurtje had ik de basis onder de knie.

‘Ik dacht trouwens dat je bij je vader in de leer was.’ Ze was alweer begonnen met het schillen van de aardappelen. Toen ik toegaf dat ik er net vandaan kwam, vroeg ze: ‘Wat denk je? Zal hij thuiskomen voor het eten?’

‘Hoe moet ik dat weten?’

‘Jij bent er geweest vandaag. Jij weet in wat voor bui hij is.’

We zaten samen aan de keukentafel. Mama had een krant voor zich uitgespreid waar de schillen op vielen. Daarnaast stond een pan met een laagje water, de aardappelen plonsden erin. Toch spetterde er geen water over de rand. Blijkbaar had ze zo veel aardappelen geschild in haar leven, dat ze precies wist hoe hard ze in de pan kon gooien zonder dat het troep gaf.

‘Ach,’ zei ze, terwijl ze een nieuwe aardappel uit de zak pakte, ‘als hij niet komt, eten we morgen gebakken aardappelen. Ook lekker.’

Ik keek naar haar dikke buik, waardoor ze vreemd voorovergebogen moest zitten om bij de tafel te kunnen en plotseling schaamde ik me voor mijn moeder. Want wat dacht ze wel niet? Dat ze door het schillen van extra aardappelen alles in de hand had? Dat het daardoor niet uitmaakte of haar man misschien wel of misschien niet zou thuiskomen terwijl zij op het punt stond een kind van hem te werpen?

‘Papa heeft me vandaag geleerd over de essentie,’ zei ik. Ik wilde haar voor het blok zetten. Welk blok dat was, daar had ik geen idee van, net zoals ik geen idee had

waarom de vinger van de paspop de essentie was en niet bijvoorbeeld de boa of de plastic schedel.

Ze keek in de pan en telde de aardappelen.

Ik pakte mijn camera en stelde scherp. Eerst op haar buik, maar dat voelde niet als de essentie. Toen op haar handen, die in de winter altijd rood en schraal waren, maar ook die waren de essentie niet. De essentie, dat zijn de schillen. Aardappelschillen op een oude, smerige krant.

Ik keek door de zoeker en kadreerde een perfecte schil, die als een pijpenkrul oplichtte uit een bos ongekamde haren, met op de achtergrond de uitgelopen inkt op de vochtige krant, en klikte.

2

Mijn vader, door iedereen geprezen en bejubeld om zijn geniale brein, kwam zes dagen na de laatste fotografies thuis met de boodschap dat Roderick hem eruit gekankerd had.

Wij hadden die hele week gebakken aardappelen gegeten, een zoethoudertje van mijn moeder. Dat Hanna die aardappelen alleen van de ene kant van haar bord naar de andere kant schoof en er mooie torentjes van bouwde, zonder er ook maar één in haar mond te steken, had ze niet door.

Wij schrokken niet van die mededeling – althans niet in eerste instantie. Het was zijn uiterlijk dat ons ont-hutste. We durfden elkaar niet aan te kijken en vergaapten ons als een stel onnozelen aan de holbewoner die plotseling was opgedoken.